

- митрополита. *Свобода*. 29 грудня 2001. С. 4.
8. Сливка П. Вчіться і вчіть інших молитви, Божого слова...: він відмовився від титулу та маєтку, бо відчував відповідальність за свій народ. *Тернопіль вечірній*. 23 травня 2001. С. 3.
 9. Урман І. Складімо пошану... *Бережанське віче*. 12 листопада 2004. С. 4.
 10. Стах М. Рік вшанування пам'яті Андрея Шептицького. *Нова Тернопільська газета*. 3 жовтня 2001. С. 3.
 11. Пшеничняк Н. Церкву Пресвятої Трійці освячував 100 років тому сам Андрей Шептицький. *Зборівська дзвіниця*. 18 червня 2004. С. 1.
 12. Колодницький С. Хто такий Шептицький і в чому його велич? *Земля Підгаєцька*. 9 червня 2007. С. 2.
 13. Мазурак Я. Апостол єднання. *Бережанське віче*. 31 липня 2015. С. 3.
 14. Свередюк У. Митрополит Андрей Шептицький і Тернопільщина. *Вільне життя плюс*. 24 липня 2015. С. 5.
 15. Далик Х. Маємо в небі заступника. *Вільне життя плюс*. 20 листопада 2015. С. 5.
 16. Золотнюк А. Шептицький досі незнаний. *Вільне життя плюс*. 31 липня 2015. С. 6.
 17. Крупа М. До Святої Землі! *Літературний Тернопіль*. 2017. № 2. С. 112–118.

Марія ПАДЮКА

здобувачка вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня кафедри історії України,
археології та спеціальних галузей
історичних наук Тернопільського національного
педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

A CENTURY OF ARCHAEOLOGICAL RESEARCH ON ST. GEORGE'S CATHEDRAL IN LVIV: FROM METROPOLITAN ANDREY SHEPTYTSKY'S PATRONAGE TO CONTEMPORARY EFFORTS

*What can have a greater influence on the upbringing of a nation, on
awakening genuine and heartfelt patriotism among our people, than the living
witnesses—the beauty of our homeland's nature, its worth in the present, and its
strength and meaning in the past?*

*... We do not want to be guardians of graves;
we want to be witnesses of rebirth.*

Andrey Sheptytsky, 1913

These words were spoken by Metropolitan Andrey Sheptytsky on December 16, 1913 at the opening of the National Museum in Lviv, and they remain relevant to this day.

He not only collected and preserved antiquities himself, but also encouraged the clergy and intelligentsia to do so. The Metropolitan urged that the monuments of the past not be separated “even in thought from the contemporary times and the tasks of the future” [1, P.186].

His words were confirmed by the blessing of archaeological research on the territory of the Cathedral of St. George, which was conducted by archaeologist Yaroslav Pasternak in 1932-1933. He led comprehensive architectural and archaeological research on the territory of the Cathedral [2, P. 248; 3].

At that time, a century and a half had passed since the time when, due to hygiene concerns and the overcrowding of cramped cemeteries, necropolises were separated from churches by a patent of Joseph II dated December 11, 1783, which, according to ancient princely custom, existed around churches and in them.

Architectural and archaeological research was facilitated for two main reasons: firstly, the impetus for studying the church dungeons of the St. George's Church was the sensational discoveries made by Austrian and other European archaeologists in the crypts of medieval churches, even those made by Pasternak in St. Vitus Cathedral in Prague; secondly, the Metropolitan Conservation Commission decided to verify the statement of priest Antoni Petrushevych that “the church of St. George was originally founded completely differently, stating that the current location of the main altar was once the entrance to the church, and vice versa: in the place of the current entrance there was a main altar” [4, P. 312–315; 5, P. 2, 3].

Excavations were carried out in 1933 by Yaroslav Pasternak during renovation work inside the church. The foundations of the cathedral were thoroughly investigated. Yaroslav Pasternak noted that he conducted all archaeological excavations on the territory of St. George's Cathedral at the Metropolitan's own expense, who “spares no expense for this, and who is a great patron of our science and art” [6, P. 2, 3; 7, P. 4].

Pasternak discovered the remains of the main apse of the previous cathedral, founded on the site of a wooden church back in the 1360s. Indeed, the Gothic church, unlike the modern Baroque one, had the altar facing east! Under the ruins of the foundations, he found the clay floor of the first princely church with traces of a great fire [8, P. 287, 289; 9, P. 52].

Yaroslav Pasternak devoted a separate article to archaeological research in the territory of Lviv, in which he popularly and in detail described the current state and, in particular, indicated: “But the time will come when our archaeologists will be able to freely explore the former capital of the Halych–Volhynian State and will then discover many unknown, but convincingly eloquent witnesses to the life and existence of this dear city, whose foundation has been exactly 700 years” [10, P. 15].

A feature of Yaroslav Pasternak's scientific career is the fact that he, one of the few archaeologists in the world, was lucky enough to excavate three cathedrals (St. Vitus in Czechia, St. George in Lviv, and the Assumption Cathedral of Princely Halych) [11, P. 103].

The restoration of Ukraine's independence gave impetus to the second excavation. Three researchers of the Archaeological Commission of the National Archaeological Museum received an offer to conduct excavations in the Cathedral's crypt due to the transfer of the ashes of Cardinal Josyf Slipyi from the Cathedral of St. Sophia in Rome to the crypt of the Cathedral of St. George in Lviv.

From November 1991 to March 1992, they examined the burials and scattered human skeletons in the crypt, gathered a considerable collection of artifacts of church use, and also discovered a container with human remains with an accompanying note from Pasternak himself [12, P. 157–195].

The next stage of archaeological research on St. George's Mountain began in the 2010s as part of restoration and revitalization projects of the St. George Cathedral complex as a landscaping of the territory, upper and lower courtyards, restoration of the bell tower, gates and fences, completion of the restoration of the Metropolitan Chambers, arrangement of a bypass of the northern and western buildings of the chapter house.

In 2011, employees of the Scientific and Research Centre «Rescue Archaeological Service» of the Institute of Archaeology, National Academy of Sciences of Ukraine provided archaeological support during engineering and geological research on the territory of the Cathedral of St. George and St. George Square, 5. A number of archaeological pits were dug in the dungeons and in the courtyard.

In 2015, archaeological supervision was carried out on some areas during the reconstruction (restoration) of St. George's Square with the construction of the Monument to Metropolitan Andrey Sheptytsky.

In 2017, a series of pits were dug to develop a project to eliminate the emergency condition of the northern span of the Baroque Gardens retaining wall.

From July to November 2018 and from June to September 2019, the Scientific and Research Centre «Rescue Archaeological Service» of the Institute of Archaeology, National Academy of Sciences of Ukraine conducted archaeological excavations and supervised restoration work on the territory of the 18th-century complex of the St. George Cathedral.

The heads of archaeological research of the Scientific and Research Centre «Rescue Archaeological Service» of the Institute of Archaeology, National Academy of Sciences of Ukraine are Mykola Shnitsar and Ostap Lazurko [13].

Despite the importance of the site, archaeological research on St. George's Mountain has been episodic and fragmentary, conducted primarily in connection with restoration works or specific events.

Meanwhile, St. George's Cathedral stands as an architectural monument of national significance. The complex includes several historic components: St. George's Cathedral (1740-1770, No. 376/1), Metropolitan's Palace (1761, No. 376/2), House with a bell tower (18th century, No. 376/3), Fence with gates (1765, No. 376/4) [14]. Since 1998, the Cathedral has also been inscribed on the UNESCO World Heritage List as part of the "Lviv Historic Centre Ensemble" (No. 865, Ukraine), underscoring its global cultural and historical value.

The main tasks of future archaeological research at St. George's Cathedral in Lviv are: to conduct landscape archaeological research in order to inform a scientifically sound decision regarding the revitalization of the areas surrounding the Cathedral of St. George; to investigate the history of settlement on St. George's Mountain from ancient times to the present through archaeological means; to ensure compliance with the best international practices in the implementation of future projects.

List of used sources

1. Базилевич А. М. Введення у твори Митрополита Андрея Шептицького. Торонто, 1965. С. 186.
2. Романюк Т. Ярослав Пастернак. Життєпис вченого. Манускрипт-Львів. 2018. С. 248.
3. Бандрівський М., Лукомський Ю., Сулик Р. Катедральні храми Галичини. Нариси з історії. Львів: Мета, 1992. 47 с.
4. Пастернак Я. Звіт з археологічних дослідів у підземеллях катедри св. Юрія у Львові. *Богословія*. Львів, 1932. Т. X. Кн.4. С. 312–315.
5. Пастернак Я. У церковних підземеллях. *Діло*. 27 лютого 1933. Ч.48.С. 2, 3.
6. Віднова архикатедрального собору св. Юра. Пресова конференція. *Діло*. 10 вересня 1933. Ч. 237.С. 2, 3.
7. Застирець Й. До віднови Собору св. Юра у Львові. *Діло*. 16 вересня 1933. Ч. 243. С.4.
8. Пастернак Я. Археологічні розкопи літом 1933 р. на терені Катедри св. Юрія у Львові. *Богословія*. Львів. 1934. Т. XII. Кн. 4. С. 287, 289.
9. Пастернак Я. Археологічні розкопи літом 1933 р. на терені Катедри св. Юрія у Львові. *Богословія*. Львів. 1935. Т. XIII. Кн. 1. С. 52.
10. Пастернак Я. Княжий город Львів. *Наш Львів*. Ювілейний збірник. 1252-1952. Нью Йорк, 1953. С. 15.
11. Коваль І., Миронюк І. Ярослав Пастернак – дослідник старожитностей України. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006. С.103.

12. Бандрівський М., Лукомський Ю., Сулик Р. Нові матеріали до історії катедри Св. Юра у Львові. *Богословія*. Рим. 1992. Т. 56. Кн. 1–4. С. 157–195.
13. Шніцар М., Лазурко О. Звіт про археологічні дослідження на території Архикатедрального собору Св. Юра у місті Львові у 2019 році. 2019. *Науковий архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України*. НД 2019: АР-6. 96 с.
14. Постанова Ради Міністрів УРСР № 970 від 24.08.1963.

Олег Пилипишин

кандидат історичних наук, доцент кафедри
педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін
Тернопільського національного медичного
університету імені Івана Горбачевського

ДІЯЛЬНІСТЬ АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО У ВИРІШЕННІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ

Погляд Греко-Католицької Церкви на соціальне питання ґрунтувався на євангельських принципах. Хоча церква уникала союзів з будь-яким верствами суспільства, у випадках конфлікту між багатими і бідними Андрей Шептицький вважав своїм обов'язком ставати на бік бідних. Він вважав своїм обов'язком покращити їхню долю.

Своїм завданням А. Шептицький означив захист бідних від експлуатації та забезпечення хороших умов праці та справедливої заробітної плати. Обґрунтуванням такої позиції була християнська чеснота милосердя. Реалізація цієї мети мала соціальне завдання, яке мало сприяти більш справедливому розподілу прав і обов'язків між усіма класами у суспільстві. У цьому соціальному застосуванні благодійність мала бути тим чинником, який об'єднає різні верстви, але не через розв'язання конфліктів та боротьби, а через підтримку людської праці.

Митрополит не підходив до соціального питання лише з богословської перспективи. Він усвідомлював, що зміни, яких зазнало європейське суспільство, пов'язані з промисловою революцією, коли в новому суспільному устрої капітал переважав над працею, капітал і влада мали перевагу над працюючими. Результатом цього стала взаємна ненависть між соціальними станами.

У Галичині це було ще більше ускладнено іншими факторами. Як зазначав А. Шептицький: «Становище в нашому краї стає ще важчим: це через нестерпне економічне становище цілого краю, політичну боротьбу, податки і